

Praznoverje, pohlep, žrtvovanje danes

Nataša Prosen Stearns,
videastka in filmarka
iz Los Angelesa, pripravila
za EPK Zadnje večerjo
v Sodnem stolpu

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

V devetdesetih so se njena dela začela pojavljati na razstavah in festivalih, sledile so nagrade in štipendije. Leta 1997 je prejela Fulbrightovo štipendijo in odpotovala v Los Angeles na podiplomski študij filma in videa na California Institute of the Arts. Odtlej živi med Ljubljano in L.A. 1999. je predstavljala Slovenijo na Beneškem bienalu z video instalacijo Gladiatori, zanjo je prejela nagrado Prešernovega sklada. Od leta 1995 je posnela mnogo kratkih in dokumentarnih filmov ter celovečerni film Suvenir, v realizaciji njene produkcijske firme Kanalya Pictures.

Zadnje leto, ko niste bili prisotni v Sloveniji, ste v ZDA doživeli mnoge osebne in profesionalne spremembe?

"Res je veliko sprememb. Amerika se po zmagi Obame in sesutju borze zelo razlikuje od tiste pred tremi leti - snemamo, razstavljamo, a scena je zaradi krize zelo nepredvidljiva. Lani je že kazalo, da gre na bolje, končali smo nov celovečerni projekt Sokratova smrt, kustosa LACME (Los Angeles Contemporary Museum of Art) Franklin Sirmans in Edward Robinson sta vključila moje projekte v skupinske razstave in selekcije, video Afterlife je odkupila zbirateljica Nancy Kaye Letos pa je zaradi pomanjkanja sredstev odpadlo veliko projektov. Trenutno sicer s printi sodelujem na skupinski razstavi v galeriji Ruth Bachofner, celovečerec Platonov simpozij, ki je bil posnet že konec leta 2008, pa bo moral na finalizacijo počakati še eno leto."

2007. ste posneli film Suvenir. Kakšna je bila njegova usoda v ZDA? Načrtovali ste tudi črno komedijo Jack & Gillian, kako daleč je?

"S svojim prvim distributerjem in prvo galerijo sem pogodbo podpisala leta

2009, takrat ko se je začela ekonomska kriza. To je sprva zgledalo skoraj neverjetno, saj so se galerije množično zapirale, filmi z nizkim proračunom in brez velikih zvezd pa so zelo redko našli distribucijo. Vendar zaradi nanovo nastale finančne nestabilnosti našega distributerja Suvenir ni šel v kinodvorane (ker to ne prinaša profita), ampak direktno na DVD. Sicer v najširšo možno mrežo, vendar do danes ni povrnil stroškov produkcije in distribucije. Odziv na festivalih in med kritiki je bil naklonjen, obča publika, če se ji lahko tako reče, pa ga je označila za art-film, evropski film, kar je pozitivno in negativno hkrati. Po eni strani Američanom te nalepke pomenijo kvaliteto, poglobljenost, stil, po drugi pa zateženost, dolgčas, pomanjkanje akcije. Sem pa takšnih in hujših odmevov že vajena, na primer, ko je bila v Los Angeles Timesu objavljena pozitivna kritika mojega filma-instalacije Blato (Mud), so bralci po internetu kritizirali novinarko, ker piše o tako 'degeneriranih projektih'. Kar noro, ne?

Finalizirali smo Sokratovo smrt, omnibus, posnet v sodelovanju triindvajsetih filmarjev in umetnikov iz desetih držav. Ta film je moje slovo od prehitro preminulega Tomaža Brateta, ki je bil dolgo pomemben del mojega življenja in ustvarjanja. Ostali scenariji, kot sta Jack & Gillian in Življenje lutk, še iščejo investitorje. Stvari se odvijajo v zanimivo smer s še enim od mojih nerealiziranih scenarijev - Taxi inferno. Prejšnji teden me je poklicala producentka Pamela Stanton in me vprašala, ali bi se odpovedala režiji v zameno za naziv scenariстке in producentke, kar z drugimi besedami pomeni veliko denarja. Najprej sem znorela, kako ji kaj takega sploh pade na pamet, potem pa mi je povedala, da bi film režiral Uli Edel, nemški režiser, ki je bil lani nominiran za oskarja za film Baader Meinhof Complex. Njegovo delo zelo cenim, zato sedaj razmišljam, da bi ponudbo vseeno sprejela. Seveda lahko tudi ta opcija pade v vodo, kot jih je že toliko prej. Dokler ne pade prva klapa, so stvari vselej v zraku."

Drugačnost kot pravilo in ne izjema

Natanko pred dvema letoma ste razstavljali hkrati v dveh eminentnih razstaviščih - v ZDA in Italiji. V Ruth Bachofner Gallery v Santa Monici so bila na ogled dela, ki ste jih predstavili pred dvema letoma že na razstavi Poletje - v Umetnostni galeriji Maribor. To je bil tudi vaš zadnji umetniški, pa tudi medijski nastop pred slovensko publiko. Kako je s to famozno uveljavitvijo slovenskega umetnika na tujem? Je to status dvoživke ali gre za dva povsem različna umetniška biotopa, v katerih živite individualno različno?

"Po moje je odvisno od posameznika. Različnim ljudem odgovarjajo različna okolja. Jaz sem si od nekdaj želela živeti v centru dogajanja, kjer je koncentracija ustvarjalnih in inovativnih ljudi največja, kjer je konkurenca najmočnejša in pretok idej najhitrejši. Ne pravim, da je to ravno L.A., je pa ideji centra gotovo bližje kot Ljubljana ali Maribor. Najprej sem se v Ameriki počutila kot gledalka v gledališču, tako zelo drugačno se mi je zdelo življenje. Vedela sem, da asimilacija ne bo mogoča. A kmalu se je izkazalo, da je takih, kot sem jaz, veliko, da je drugačnost, vsaj v mojem okolju Los Angelesa, pravilo, ne pa izjema. In ker se nikoli nisem čisto preselila, ampak so se odsotnosti pač vrstile tako, kot so se odvijali projekti, razstave in festivali, se mi je v nekem trenutku zazdelo vse 'normalno'. Seveda, v Sloveniji je drugače kot v ZDA, ampak nikjer ni boljše ali slabše. Veseli me delati čezoceansko, projekte, ki oba svetova povezujejo. Zadnja večerja je tudi eden takih."

Kako je z uveljavitvijo na tujem? V Ameriki je to takrat, ko si na televiziji. Od Slovencev v to kategorijo spada le Slavoj Žižek. Sama si želim predvsem čim več možnosti kreativnega izražanja in biti med ljudmi, ki sledijo svojim vizijam, sanjam, veri v nekaj, kar je morda do nedavnega veljalo za nemogoče ..."

Zdaj ste verjetno že ameriška umetnica bolj kot slovenska. Kaj ta stik pomeni v konkretnem primeru Zadnje večerje kot vašega projekta na EPK?

"Še preden sem šla v Ameriko, se nisem počutila kot slovenska umetnica. Kar pa ne pomeni, da se počutim ameriško. Sploh ne. Te kategorije pridejo v poštev samo v pragmatičnem smislu, na primer, pod katero zastavo predstavim kateri projekt. Zadnja večerja je v procesu izvedbe s sodelavkami iz Slovenije, Argentine, Nemčije, Hrvaške in Amerike. Tak je pač moj svet. Melting pot kultur, jezikov, tradicij. Tudi projekt bo to reflektiral, nastopajoči večinoma govorijo v svojem maternem jeziku."

Projekt Zadnja večeraja opisuje Maja Manojlovic, teoretičarka vašega dela iz ZDA, kot "žlico obsedenosti, ščepec vraževerja, skodelico potrošništva, začinjeno z nekaj kapljicami strupa in obilico ženske odločnosti". Vse to da okus temu projektu. Sprašujete se, kaj se zgodi, če se z mladostjo in photoshop lepoto obsedena kultura 21. stoletja pomeša s tisočletji staro vero v alkimijske izvorce večnega življenja in enostavno dostopnimi pop-znanstvenimi viri o delovanju DNK. Izključno z žensko ekipo nameravate ustvariti ta film/instalacijo, ki se bo odvijala v okviru EPK sklopa Življenje na dotik? Povejte kaj o sodelovanju z EPK in genezi projekta?

"Vse se je začelo z mariborskim Sodnim stolpom. Skozi pogovore z ljudmi, ki so bili v začetku zadolženi za EPK, sem se navdušila nad prednostmi, zgodovinsko vlogo in razstavnimi potenciali tega nenavadnega prostora in v tem smislu že več kot eno leto razvijam koncept in vizualni

Nataša Prosen Stearns: "V Mariboru sem imela občutek, da mesto ne živi z EPK, zdi se, kot da nihče vanj zares ne verjame, kaj šele, da bi bil nanj ponosen."

del projekta. K sodelovanju me je povabil Tomaz Pandur, ko pa je odstopil kot programski vodja, so projekt vključili v sklop Življenje na dotik. Ko sem bila v Mariboru, smo še dorekli, da bo projekt julija in avgusta 2012. Odvijal naj bi se v Sodnem stolpu, tam, kjer so tekli v mestu čarovniški procesi."

Srhljiva podobnost

Navdihnilo so vas mariborske čaravnice 16. stoletja - v obliki rituala bo sedem žensk izvršilo grozljivo žrtvovanje in prelomilo nekaj najbolj nedotakljivih družbenih tabujev. Zakaj vas je navdihnila ta represivna tradicija mesta?

"Prostor je diktiral vsebino. Tema me zanima na simbolični ravni, predvsem njena aplikacija na sodobni čas. Ob raziskovanju zgodovinskih podatkov o čarovniških procesih v Sodnem stolpu in drugje so se ponavljale vselej iste vsebine - praznoverje, obsesija, ljubosumje, pohlep, seksualne deviacije, ritual, žrtvovanje, tabu. Zakaj me je ta tema navdihnila? Mogoče, ker je brezčasna, ker smo, čeprav tega na zunaj ne kažemo, in se skrivamo pod masko civiliziranosti, danes srhljivo podobni starim praznovernežem, ljubosumnim ljubimcem, skorumpiranim politikom in reakcionarnim perverznežem."

Zanimivo je prespraševanje o večni mladosti v povezavi s čarovništvom in procesi?

"Prej omenjene elemente sem samo prestavila v sodobni čas in razvila se je zgodba o obsesiji z večnim ali vsaj podaljšanim življenjem. Izzivalna je toliko, kolikor se ukvarja s tabujem, ob katerem se ti lahko naježijo lasje, vendar po moje sploh ni pretiran, v prenesenem pomenu kar zvesto zrcali današnjo družbo."

Se vam zdi, da bi projekt za ameriško publiko bil zelo drugačen?

"Projekt bo po slovenski razstavi predstavljen še v Benetkah in v Los Angelesu. Odzivi bodo gotovo različni, mogoče celo diametralno nasprotni. Ukvarjanje s tabuji je vselej igra z ognjem. Bomo videli."

Kako vidite ob dolgi odsotnosti Maribor? Po dolgem času boste delali doma, ekipa - izključno ženska - pa bo mednarodna?

"V Mariboru sem bila le nekaj dni, premalo časa, da bi lahko začutila spremembe, ki gotovo obstajajo v utripu mesta. Kot najstnica sem si čim prej želela v Ljubljano in nato iz Ljubljane v tujino. Zato na Maribor danes gledam skoraj z nostalgijo. Možu pa se je iz perspektive tujca na prvem obisku

Maribora ta zdel 'lep, evropski, gostoljuben, z odlično hrano in vinom', razen šoping centrov, ki pa so mu 'zelo ameriški'."

Sodelavke Zadnje večerje so z različnih koncev sveta, skupno jim je, da vse razene, ki se je medtem že vrnila v Buenos Aires, živijo v Los Angelesu. Ja, same ženske tokrat. Postavitev in varovanje instalacije pa bo realizirana s sodelavci EPK."

Projekt o ekscesnem konzumiranju

Stik znanosti in umetnosti postaja že nekak main stream in je zato verjetno za vas čedalje manj zanimiv. A v Zadnji večerji je močno prisoten? Zakaj pa - zadnja večerja?

"V Zadnji večerji gre za psevdo znanost, pop znanost. Fascinira me, da v času tako visokega nivoja znanosti in dostopnosti informacij ljudje verjamejo neštetim bedarijam iz spleta ali revij. Nasedamo na najbolj banalne finte promocijske industrije. Zakaj Zadnja večerja? Zato ker je to tudi projekt o ekscesnem konzumiranju. Dobesedno. Glavna scena je večerja, ki je za nekatere goste definitivno zadnja."

Kako se boste lotili zahtevnega projekta, kako je s prostori? Ste si ogledali, v kakšnem stanju je Sodni stolp? Kako sodelujete s producenti EPK?

"Zgornje nadstropje Sodnega stolpa je v slabem stanju in bi bilo nevarno za obiskovalce. Zato sedaj projekt prilagam na spodnji prostor, ki je sicer manjši, a v bistvu bolj primeren za video instalacijo, ker nima virov naravne svetlobe. Stolp sem že prej poznala, a sem si ga oktobra ponovno ogledala, ga pofotografirala in premerila - centralna projekcija bo potekala na veliko platno v centru, spremljali pa jo bosta še dve, ena iz stopnišča v drugo nadstropje in druga iz stropa navzdol v 'vodnjak' iz opečnih zidakov."

Zelo živahno je sodelovanje s finančnim sektorjem EPK, svoje delo opravljajo izjemno natančno. S programskim delom pa po začetnem povabilu ni bilo veliko komunikacije. Škoda, da se EPK drži takšna stigma. Ko sem bila nedavno v Ravenni, ki je kandidat za prestolnico kulture 2019, je bilo mesto polno plakatov in transparentov s promocijo projekta, pa čeprav candidature še niso dobili. V Mariboru pa sem imela občutek, da mesto ne živi z EPK, zdi se, kot da nihče vanj zares ne verjame, kaj šele da bi bil nanj ponosen. Kljub vsemu se svojega projekta zelo veselim in upam, da bo Maribor prihodnje leto vendarle doživel nekaj zvezdnih trenutkov."

klubvečer
Večer podeljuje naročnikom
in članom VMS

50
brezplačnih vstopnic
za predstavo
Knapi slikarji

**Slovensko ljudsko
Gledališče Celje**

Torek, 27. decembra, ob 19.30 v SLG Celje **VEČER**

V žrebu za dve brezplačni vstopnici za predstavo sodelujete tako, da pošljete SMS-sporočilo z vsebino Večer SLIKARJI s svojim imenom, letnico rojstva in pošto številko na 2929. Povratni SMS je brezplačen. (Primer: Vecer Slikarji Marko 1981 3000). Prijavite se lahko do petka, 16. 12., do 11. ure.

Da, želim sodelovati v nagradnem žrebanju za dve brezplačni vstopnici za predstavo **Knapi slikarji** v SLG Celje.

Ime in priimek _____

Naslov _____

Pošta _____ Podpis _____

Navedeni podatki so točni in s podpisom dovoljujem, da jih ČZP Večer, d.d., uporabi pri izvedbi nagradne igre.

Kupon vrnite do petka, 16. 12., na dopisnici na naslov: ČZP Večer, 2504 Maribor. Rezultate žrebanja bomo objavili v Večeru v torek, 20. 12. Nagrajenci bodo vstopnice prevzeli pred predstavo na blagajni v SLG Celje. Pravila Večerovih nagradnih iger so na www.vecer.com/klub.

Če sodelujete v akciji tako, da pošljete SMS-sporočilo, boste postali član SMS-kluba (VMS). Pogoji sodelovanja so objavljeni na strani www.smscity.net/vecer. Člani VMS-a sodelujete v večini nagradnih žrebanj in dobivate največ eno reklamno sporočilo na teden po največ 0,21 EUR. Sodelujete lahko preko operaterjev Mobitel, Simobil, Debitel in Izi Mobil. Cena poslanega SMS-a je po ceni operaterja, povratni SMS je brezplačen. Iz VMS-a se lahko kadarkoli odjavite tako, da pošljete SMS Vecer stop na 2929.